

KATH. ISKOLAI LAP.

OKTATÁS-ÉS

NEVELÉSTANI FOLYÓIRAT.

BUDAPESTEN,

21.

JUNIUS' 5. 1849.

Megjelenik e' lap hetenkint egyszer, másfél iven. Előfizethetni rá, postán járva 3 frt-, helyben 2 frt- 30 krjával, minden postahivatalnál, 's Pesten Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a' váczki utczában.

Tartalom: Nemzeti nevelésünk. III. IV. — Sokrates és módszere. Koczányi Ferencz. — Utazási képek Angliából. — Elmékedések az ünnep- és vasárnapi evangéliumok fölött. — Példaképek. K. —

Nemzeti nevelésünk.

III.

Nemzeti nevelést akarunk; de mi nem abban helyezzük a' magyar nemzetiséget, tehát az illy nevelést is, hogy a' más ország- és nemzetbelieket megvetve, kigunyolva, tőlök mi jót se véljünk kölcsönözhetőnek. Isten a' népeknek is atyja, 's nem volt mostoha egyik iránt is. Meglehet, és megvan mindenkinek a' maga saját ajándéka; mellyet használni, 's belőle tanulságot vonni, annál szorosabb kötelessége a' többi, egyenjogu testvérnek, minél kevésbbé igényelhet 's várhat, mindenbeni tökéletességet, valamennyi. De nem helyezzük a' nemzetiséget azon nyerségben sem, mellyet némelyek föleserélnek az eredetiséggel; holott az nem egyéb, a' minden miveletlenekkel közös, és így nagyon is mindennapi durvaságnál: hanem helyezzük ama' közgondolkodásmód- és érzésben, mellynél fogva valamely nemzet, ismerve multját 's neveltetési korszakait, rendeltetésének belátására jut; és e' hivatás' magasztos öntudatában, mint az isteni gondviselés' nagy céljainak végrehajtója, örömmel vesz részt a' közös munkában, mellyre hivatva van, és melly neki nem kisebb dicsőségére válik, mint kutfeje valódi jóllétének . . . Mert ha az egyéni boldogságnak a' dus birtok, a' fényes születés, a' méltóságok, az ételbeni bőség 'stb., nem kerülhetlen föltételei: úgy még kevésbbé lehetnek illy alantli javak egy egész nemzet' elébe végczélul kitűzve. Sem a' világkereskedés, sem a' tökély' legmagasabb fokára emelt müipar, sem az általa nyert gazdagság, sem a' tudományok' virágoztatása, vagy fényes haditettek által szerzett koszoruk' halmaza nem cél. Mindezek csak eszközök egy nemzet' életében is, ama' fönséges terv' kivitelére, mellyért őt Isten a' világ' színpadára

ELSŐ FÉLÉV.

helyezte. 'S e' célra közremunkálni, legyen az a' háboru, vagy béke' müvei által, egyaránt dicsőséges. Illy öntudat-, és ennek megfelelő munkáságra képezni valamely nemzetet: ez tesz, őt nemzetileg nagyra nevelni. Ezt tette Egyptom, ezt Sparta 's Athenae, ezt Roma, mindenik saját, ámbátor elfogult nézeteihez képest; — így nevelte különösen Mózsés' törvénye Izraelt, 's képesítette ezen parányi népet, a' világhódító szomszédok közt is, önállósága- és nemzetiségének megőrzésére. Ez öntudat' elvesztése, a' gondviselés által neki osztott szerepböli kiesés, lön oka nemzeti halálának Az evangélium ugyan lerontotta a' nemzetek közt emelt választófalakat, de csak a' vad szeretetlenség és nemzeti gyűlölség' tekintetében, nem pedig ama' különféle rendeltetést illetőleg, mellyet az isteni gondviselés minden népnek kitűzött. A' testvériséget állítá csak köztük a' keresztény hit vissza; de a' testvérek' hivatása azért különböző maradhatott, 's maradt is ez életre nézve: mindenik saját természete- és vonzalmaihoz képest követvén világi rendeltetését.

'S mi valljon a' magyar nemzet' hivatása? A' rövidlátó halandónak nincs megengedve, szeméit az isteni gondviselés' nagy titkait eltakaró szentélybe vethetni; 's ennyit magunknak mi sem követelünk: de ha mit emberileg sejdíteni lehet, és mint keresztényeknek tudni szabad: úgy nem csaldunk talán, ha ezen hivatást abban állónak hiszszük, hogy, a' kinyilatkoztatás által valamennyi népek' elébe szabott erkölcsi tökély-, és ezen alapult örök boldogságai törekedésen kívül, azon polgári szabadságot is megőrizze, mellynek szeretete a' magyar nemzetnek egészen vérebe ment át, 's mellyet a' keleti elnyomók ellen, bárha olykor nem is elegendő hatálylyal, 's csak a' legsúlyosb csapások' elviselése mellett, de mégis megőrzött; az alkotmányos élet' palladiumának őre maradván akkor

is, midőn egész Europa meghajolt az absolutismus' elvének: ezt az egyházi 's politikai élet' minden jeleneteibe átvivén. E' szabadságnak keresztényileg nemes, tehát valódi testvériséggel, igazságszeretet- és nagylelkűséggel párosult gyakorlata, 's így annak megszerettetése. — ez a magyar nemzet' fönséges hivatása; mellynek hű teljesítése által nem csak saját boldogságának talpkövét rakja le, hanem jötevője lehet Europa, 's az egész mivelte világ' valamennyi népeinek, most is, mint volt tagadhatlanul, nem magyarok' ítélete szerint is, akkor, midőn a' fanatizált félhold' dühös rohanásainak, elszántan és bátor homlokkal, több századokon át ellentállott. — Legyen annakokáért erre irányozva egész nevelésünk: mellynek épen azért, hogy a' magyar e' hivatását fölfoghassa, hogy abban hinni, 's érette sikert remélve küzdeni tudjon, mélyen vallásosnak kell lennie; legyen e' czélra számítva az erőteljes testi kiképezés szintegy, mint az értelmi 's erkölcsi fejlődés' munkája. Szilárd kitartás, szigorú becsületesség, a' béke és háború súlyos munkáira egyaránt megedző gyakorlatok, kényesztetés nélküli, egyszerű életmód, a' tisztátalan- és bujaságnak, mint e' nemzet' szemében elejétől fogva legutáltabb, és népet gyilkoló bűnnek országszertei kiirtása, fenytése, és erőteljes gótlása, — ezek azon főkövetelmények, mellyeknek egy szabadságra méltó nemzet' jellemében kiválólag szükség tündökölniük, 's mellyek nélkül az csakhamar rabjává fog az önzés-, testiség-, 's az elpuhultakon mi könnyen erőt vehető 's veendő külerőszak- és csábításnak válni.

Nemzeti lesz a' nevelés, a' nélkül, hogy keresztényi lenni megszűnnék, ha a' vallástánításban, Istennek e' nemzet' iránti különös jószágát, az anynyi alkalommal behozonyítottat, kiemeljük: mit tenni tartozunk is. Avagy ha az isteni gondviselés' imádató voltának belátására, nem elegendő azt egész általánosságában venni; hanem keresztényi kötelesség, azt magunkra, saját éltünk' körülményeire is alkalmazni, 's így tulajdon sorsunk' folyamában vizsgálni, csudálni annak álméltkodásra méltó műveit; értők Istennek hálákat adván: mennyivel inkább lehet, és kell ezt egy egész nemzetnek tennie? Vagy talán Istennek nem is volnának egy egész néppel szintolly providentialis szándékai, minőkre minden egyes ember és család' történetében bukkanunk? Balgatag, ki ezt föl tudja tenni. Az összes nemzet' háláját is föl kell annakokáért ébreszteni, Istenének, őt vezető csudálatos utjai iránt; és e' nemzet' megtanuland vallásos lenni . . .

A' történettani leczke legyen gyakorlati, 's egyes, minket legközelebből érdeklő, 's így annál hatásosb példákban adott tanítás arra, mint vezérelte Isten e' népet, 's mint követte ez a' hozzá intézett

hívó szózatot: és mint boldogult, ha ezt cselekedte, lett ellenben azonnal szerencsétlenné, hahogy az igazság, erény és istenesség' utját elhagyta. A' nemzetek' életében a' nemesis még inkább 's világosabban kitünteti félelmes hatalmát, mintsem az egyes halandókéban; mivel ezeket utoléri az örökletben is: míg a' nemzetek' élete, mint ilyen, egyedül a' földi lét' határai közé szorítottatik, 's azért az örök igazság' kiszolgáltatója, a' maga művét rajtok már itt be szokta fejezni. Emelje ki a' honi történetet tanító, a' nemzeti jellem' vonásait, a' nagylelkűséget, vendégszeretetet, egyenességet, a' házasság' tisztaságának féltékeny őrzését; — de figyelmeztesse növendékeit a' számtalan rossz, és eredményeikben kétszeresen szomorú tettekre ragadni szokott szenvedélyekre is, a' gyanakodó, féltékeny, a' kitüntést polgártársainak irigylő, haragra hirtelen föllobbanó, indulatos természetre, az olly gyakori erőszakos föllépésekre, 's általában a' szintolly hamar csüggedni szokott, mint a' lelkesedés' első tüzeiben csudákat mivelni tudó föllángolásra. A' nemzeteknek is meg van a' maguk' életföladata, meg van saját rendeltetésök, a' népek' nagy családjában; 's a' történetírás' kötelessége, ezt velök megismertetni, 's kimutatni egyszersmind az utat, mellyet követniük kell, ha rendeltetésöknek meg akarnak felelni. Hisz' épen azért nevezetik a' történet az élet' mesterének . . . 'S mily gazdag e' tekintetben a' magyar; kinek nemzetiségét, egyes időszakokban csaknem egyedül ez, a' történet, az öskornak emlékezetébe vésett képe menté meg!

A' földleírásban, ismertesse meg a' nemzeti nevelés, a' serdülő kort, a' hazának ezerféle áldásokban kitüntetett szépségeivel és gazdagságával; az azt használni tudó ipar- és szorgalomra buzdítván. Emelje ki a' belföldi nevezetességeket, összekötvén az azokról tudósításokat, a' megfelelő történeti emlékeztetésekkel; tegye kedvessé tanítványai előtt a' honnak minden részét, hol valami nagy és nevezetes hozatott létre . . . Érdekes minden kicsinyesség annak, ki valamit igazán szeret; és szeretetté válik minden, ha azt mienknek tudhatjuk, 's közelebből ismerjük. Mit sem lehet e' tekintetben, a' nemzeti érzés' táplálására, inkább ajánlani, mint a' hazát ismertető utazásokat. Tegyen minden tanító illy utazásokat tanítványaival, az iskolai szünidőkben, a' szomszéd, nem csupán helységek-, de megyékbe is. Fialat embernek, gyermeknek, nem kell nagy készület az utra: egészség és jó lábak, többnyire mindaz, a' mire szükség van. Az egyszerű élelem, és jó embereknél, gyermekbarátoknál, ingyen is található szállás nem fog olly sokba kerülni. A' haszon pedig fölöttebb nagy. Ez szerzi meg a' hazának valódi ismeretét; ez lehet a' honpolgár' kebelébe nemzeties közérzelmét,

hogy magát az egész hazában otthonosnak tudja, 's ne tekintse annak egy részét is magára nézve idegen földnek. A' testvériség' láncza az egymástól messze lakók közt is, ekkép fűzetik legbiztosabban; 's a' fiatal korban tett efféle ismeretségek örökre kellemes, ha nem is hasznok-, legalább emlékezetekkel gazdagítják az embert, sok más, drágán vásárolt élvezetknél tartósab- és becsesebbekkel. Ily értelmes vezető 's magyarázó' kíséretében tett utazások és kirándulások közben, számtalan olyatén ismeretet sajátít el az ifju, legrövidebb idő alatt és a' legélvezetesben, mellyeket könyvből sokkal több idő alatt, fáradságosabban, 's még sem olly élénken képes megtanulni. A' különféle mesterségek, műipari termékek, hasznos növények, fák, kövek és állatok, ezek' tenyésztésmódja, különféle készségek az élet' szükségeinek fedezésében és munkák' végzésében, látott szokások' stb., mind arra szolgálnak, hogy az ezeket figyelmesen vizsgáló esze nyílt legyen, fölfogási tehetsége mivelődjék, a' fogalmak' köre táguljon, 's amaz ügyetlenség, magávali jóltehetetlenség, eszmékbeni korlátoltság, mellyet gyakran az iskoláztatás nem hogy csökkentene, de nevel is néha 's maradandóvá tesz, élénk tevékenység-, és értelmi' s itéletbeli fejlettséggel váltassék föl... Így lehet a' tanítást és nevelést nemzetivé tenni; 's ezt a' tanulmányok' minden nemében: a' mennyiben mindenik használtathatik arra, hogy a' tanítványt legközelebből érintő, tehát honi viszonyok' kellő fölfogására, tárgyát és eszközöket szolgáltatson. Tétessék csak az ifju valóban otthonossá midarra nézve, mit hazájában bír: bizonyosan s z e r e t n i is fogja azt. Emmélnemzetiebb neveltetés pedig nem lehet: mivel ez az épen, mit amaz által elérni kívánunk.

IV.

Vannak elegenden kiknek egyedül a' kormányilag kezelt nevelés, az úgy nevezett statusnevelés, 's méltó arra, hogy nemzeti nevelésnek hívassék.

¹⁾ Minőt azonban még a' minden szellemi, egyházi és iskolai mozgalmak' végszálaít kezébe szorított porosz kormánynak sem sikerült, Diesterweg szerint, életbe léptetni. „Wir haben wohl,“ úgy mond ő (Wegweiser zur Bildung für deutsche Lehrer. Essen, 1844. I. B. S. 47.), „eine Erziehung für einzelne Faecher und Staende, aber keine Volks- oder (?) Staatserziehung.“ (Mintha ez egészen egy volna!) „Von einer deutschen, oder preussischen National-Erziehung kann man wohl reden; aber sie existirt nicht, kann nicht existiren, nicht einmal in der Theorie. Die Anstalten, in welchen ein Theil der Volkserziehung, der öffentliche Unterricht, angestrebt wird, d. h. die Volksschulen, sind nirgends Staatsanstalten. National-Erziehung“ (olly értelemben, minőben Diesterweg és társai veszik), „ist nur möglich,

sék; 's a' mi csudálatos, ezt még olyanok is tudják hinni, kik minden, bármilly néven nevezendő, 's elemekből alkotott kormánynak rendszeres el- lensegei, 's az irántai bizodalmatlanságot (melly csakugyan nem lehet nevelési eszköz, ha minden egyébre használható lenne is,) legfőbb hazafiui kötelességnek tartják! Mi ezek közé nem akarunk soha számíttatni; mert a' ki bizodalmat kíván maga részére, az viseltessék azzal mások iránt is: de azért a' nemzetiség' megőrzése- és föntartásának érdemét, csakugyan nem tulajdonitanók kizárólag akármelly kormánynak, 's így a' nemzeti nevelési rendszert sem tudnók a' kormányilag kezelt népneveléssel azonosítani. Mi a' nemzetiségnek, tehát a' valóban nemzeti nevelésnek is, föltámasztát a' népben magában helyezzük. A' kormányrendszerektől elnem választható hivatali formalitások, külsőségek, stereotyp alakot öltő szabályszerűségek, végre is olly elfásult, merev rendet hoznak létre, mellynek a' tanítás- és nevelésben legkevésbbé lehet helye. A' vidor élet 's termékeny munkásság' kútforrását, melly az értelmi 's erkölcsi kifejlődés' téréen olly szükséges, másutt, a' családi, községi, 's társulati szellemben kell keresni. E' forrásnak elhanyagolása, vagy erőszakos betömése, mikép ezt a' franczia egyetem' monopoliámának története bizonyítja, a' tanítás- és nevelésügy' pangását, végre bizonyos halálát okozza. Politicai kormánynak épen csak az olly kormányozás lehet tisztök; tehát a' fölügyelés, örökös a' polgári jólét' biztosítása körül, az ezt sértő kihágások' megakadályozása és fenytése; de nem, az ismeretek 's érzelmek, mint merő benső dolgok' világáiban teljhatalmu rendelkezés, nem azon élet 's munkásság' közvetlen kifejtése, melly a' tudományok' virágzására megkivántatik ugyan, de melly egészen más tényezőket igényel, nem pedig csupa rendőri fegyelmet, 's külsőségek' szá-

wo eine Nation eine geschlossene, compacte Einheit bildet.“ 'S hol van ezen compact egység; hol van az ahhozi remény, a' vallási 's politicai nézeteknek azon szétágazása mellett, mellyel az életben találkozunk, 's mellyet semmi hatalomszóval, statusmindenhatósággal, kormányparancs' erejével sem lehet megszüntetni, 's gondolat- és érzelmekbeni compacttsággá változtatni? 'S ha lehetne is, szabad-e valljon ezt egy, polgári 's vallási szabadságot hirdető kormánynak, statusnak tennie? Majd ha egy politicai 's vallási hite lesz minden polgárnak, ha egy gondolkodásmód, egy érzelm, egy nyelv, egy érdek 's életvezél köténd valamennyi, azon egy ország' határai közt élő embereket össze, akkor lehetend olly statusnevelési rendszert életbe léptetni, minőről korunkban olly sokan álmodoznak. Ilylyesmit egy despoticus hatalom, egy spartai vas kormányrendszer megkísérthetett; de korunkban többé nem járja.

bályozását. Többre pedig egy, elemeiben örökké változó, 's legfőlebb is katonai fenytéket létesíteni tudó kormány, természeténél fogva, nem képes.

Ha nemzeti nevelést akarunk, legyen annak kezelésmódja, 's egész szerkezete is olyan, melly a' nemzet' gondolkodásmódja- 's érzelmeivel egyez; legyen a' polgári 's egyházi szabadságot valóban élvezni kívánó nép' szellemének megfelelő; 's ugyanazért, — mikép ezt a' senki-másra át nem ruházható atyai jog, és nevelés' értelme hozza magával, — legyen az a' családi nevelésnek kiegészítése, folytatása, befejezése; ne pedig annak erőszakos megszakítása, a' szülő és gyermekek közti viszony' eltépése... Állíttassék minden községben, hol nem egyes birtokosok, vagy kegyurak alapították 's tartják föl, egészen sajátjokból, a' templomot és iskolát, egy, az egyház és iskola' ügyeit községiileg 's kegyuri joggal vezető tanács: melly a' községnek azonegy hitfelekezetü, az iskola és templom' szükségeinek fedezéséhez tetteleg járuló tagjai által és közül, szabadon választatva, az egyházi ügyeket illetőkben a' lelkipásztornak, az iskolaiakban pedig (ha a' plebános nem az egyszerűsmin) az iskolai igazgatónak elnöklete alatt mindarról tanácskozzék és rendelkezék, mi a' fensőbb rendeletek' értelmében, egy kegyuri joggal bíró községet, egyházi és iskolai tekintetben illeti, 's például a' volt kir. városokat, eddig is illette. Ezen egyház- és iskolai tanács (mellyben a' helybeli hatóság' tagjai, 's a' kegyuri terheket netalán viselő egyes birtokosok, az e' terhek' nagyságához mért arányban, szinte részt vennének) ügyeljen az iskola' jó karban tartására, szükségeinek fedezésére; annak, a' közadó, vagy akár önkénytes adakozás' útján begyűlt alapjáról, kellőleg 's felelősség' terhe alatt, rendelkezvén. Hahogy a' község' tagjai nem azonegy vallásuak volnának, a' népesség' arányában ráeső rész adassék ki mindenkinek felekezetnek; ez azt, hasonló módon, saját érdekében és legjobb belátása szerint lévén használandó. Tétessék becsület' dolgává 's polgári köteleességgé minden községnek, jól rendezett elemi- 's más, tehetségéhez mért iskolával birni; az e' célra nagylelkűleg adakozókat az egyház és status egyaránt kitüntetvén; 's hol egyes községek, vagy az ezekben lakó különfelekezetek' tagjai nem elegendők külön iskola' fölállítására, 's föntartására, ott, 's csak ott emeltessenek az álladalom' költségén iskolák; mellyekről azután a' status kormányilag és közvetlenül fog, mint statusiskolákról rendelkezhetni: különben is szabadságában állván neki, közköltségen, példány-iskolákat állítani mindenütt, hol ezt szükségesnek, 's hol a' felekezeti különiskolákat elégteleneknek itéli. Ugyanez áll a' képezdekről is. Osztyalozza tovább az iskolákat, azok' tanítói sze-

mélyzetének erejéhez, 's a' bennök szerezhető ismeretek' összegéhez képest, első, második, harmadik 'stb. rendű elemi-, előkészítő, közép- (polgári, müipari, tudományos) tanodákra, gymnasiumok- és akademiákra: a' fölterjesztetni kívánt tanítási terv, tanórai rend, iskolai próbatétek, és saját fölügyelői által tett vizsgálatok' nyomán határozhatván meg a' kormány, hogy mellyik iskolát mellyik osztályba tartozónak nyilvánítsa, 's milly hiányokat kelljen pótolni az illetőknek, hahogy iskolájokat a' netalán ohajtott rangba emeltnek látni kívánják (mit ugyan a' kormány ott, a' hol lehet és szükséges, kötelességökül is tehet; az illy iskolának fensőbb rendüvé alakítását megrendelvén). Határozza meg a' tanulmányok' minimumát, 's az azokban teendő előmenetel' fokát, valamint általában az iskolázandó fiatalságra, ugy különösen azokra nézve, kik valamely közhivatalba lépni, vagy a' fensőbb nyilvános iskolák- 's nevelő-intézetekbe fölvétetni kívánnak; 's mondja ki azon általános szabályokat, mellyekhez magát, a' polgári közös cél' tekintetéből, minden iskolának tartania kell: e' szabályok' pontos megtartása fölött kellőleg örködvén... Mindezt az álladalom 's annak kormánya megteheti, a' nélkül, hogy a' tanítási szabadság általa szenvedne. Csak hagyjon meg minden hitfelekezetet és községet, testületet és tanítóságra képesített ('s ezt kellőleg be is bizonyított) egyént, az azon szabadsággal élésben, hogy saját belátása-, tehetsége-, 's a' közjóra nézve nem ártalmas különválásaihoz képest, akkép intézhesse el iskoláját, ennek tanítási rendjét, fegyelmét 'stb., mint ezt vallásának elvei, egyházának szertartásai, (az álladalom általi bevételés azokat ugyis ártalmatlanokul nyilvánítván.) helyzetének szükségei, 's a' szülők' bizodalma, községek' előszeretete, vonzalma, kinek sem ártó előítéletei kívánják... Legyen a' kormány ebben is liberális. Ne rakjon a' magánosok és testületek' elébe olly gátokat, mellyek csak nehezítik, ('s ezt a' közállomány' kárával) a' különben is súlyos tanítási és nevelési hivatás' teljesítését, csökkentik a' kedvet, hütik a' buzgalmat, lankasztják az önállólag munkálkodni vágyó lelkesedést; a' nélkül, hogy a' statusnak legkisebb hasznára válne a' tétlenség, mellyre a' magánvállalkozókat, egyházat és községeket kárhoztatja. Öntöson inkább kedvet mindnyájokba, 's ébreszsze föl bennök a' vágyat: teljes erejekkel odamunkálni, miszerint valami jelest, kitünöt, és dicsőségökre valódot hozzanak létre. Ezzel a' status is csak nyerni fog, 's boldogítani fogja, minden költekezés nélkül, a' sokféleségben is azonegy végeczélra törekvő polgárokat. A' statusnak mindenkor elegendő hatalma 's befolyása, elegendő eszközei vannak 's maradnak arra, hogy ugy intézze bölcs fölügyelése által a' dolgokat, miszerint valamennyi részletes

törekedéseken egy föszme vonuljon végig, 's hogy azokat, öntudatlanul is, az álladalom' végczéljának elősegítésére dolgoztassa. Gondos fölügyelet, erőtetés nélküli irányadás az egyéniszabadságra bizhatókban, szigorun követelt pontosság a főkellékeket illetőleg, dícséret és jutalom általi élénkítése a buzgóságnak, eléggé képesítik őt, a tanítás és nevelés' ügyének ollyatén vezérletére, melly a lényegesebbeni egység' megőrzését is lehetségesé teszi, de az egyedárusság, és tanítási szabadságot megsemmisíteni törekvő zsarnokság' gyanuját is eltávoztatja tőle. Hagyja tetszésökre az egyes iskolák' alapítói-, párfogói- 's tanácsainak, miképen ez Belgiumban is történik, magukat álladalmi intézetekül tartatni, vagy nem; 's az álladalmi mintaiskolákéhoz hasonló tökélyre jutott intézeteket, 's azok' tanítóit tisztelje meg, minden további köteleztetés' terhe nélkül, e' nevezettel: — ezen, 's az ezekhez hasonló eszközök bizonyosan többet fognak tenni az ohajtott egységnek lehető legnagyobb mértékbeni előidézésére, mint bármilly erőtető rendszabályok' kényszerített élethe-léptetése. 'S a' tanítás és nevelés legkevesebb költséggel, az álladalomnak legkisebb terhelhetésével, nemzeti vé fog tétetni: miután képzelni sem lehet intézetet, községet, társulatot, melly egy, a' szabadságot eképen tisztelő 's föntartó nemzetet és kormányt ne szeressen, 's annak e' szellemét az utódokra is átszállítani ne törekedjék.

Sokrates és módszere.

Az oktatástan' mezején, mint csillag a' felhőtlen ég' boltozatán, tündöklött őskorban Sokrates, ki, az emberiség' nevelését és oktatását maguknak igénylő világ' bölcselei közt, tanítás-, főleg pedig módszerre nézve, dícsően kitünt. Ő az akkori szokás szerint, Aegyptom- és Persiába nem utazott, az ottani bölcseleket hallgatandó; mert tudományukat sem egyes emberek, sem az egész társaság' boldogságára elégséges- és hasznosnak nem ítélte. Ugy látszik, e' közmondatt: „Vitaet, non scholae discimus”, sajátja volt. Főtanulmánya: ember és polgár, vala. Számos tanítványai közé nemcsak növendékek, hanem athenaei bölcsek is vegyültek. Minthogy pedig észrevehé, hogy ezek az Istenség-, lélek' halhatatlansága-, jámborság-, és az embernek mások iránti kötelességeiről különféle tévedésben volnának: észgyőző és szivhódító módja által törekedék őket abból kiemelni. Nem lépett ő soha tanszékbe, mint ezt előtte 's utána a' többi tanítók tevék; sem nem gyűjtött maga körül össze bizonyos számú tanulókat; sem nem szorítkozék egyedül sétányokra, mellyektől

néhány bölcsele peripateticusnak neveztetett: hanem, a' hol csak alkalma volt emberekkel találkozhatni, ugymint nyilvános utszákon, piaczkon, művészek' műhelyeiben, magánházak- és fürdőkben, mindenütt oktatta az embereket, 's őket az igazság és jóság' ismeretére vezette.

A' mi tehát őt korának minden tanító bölcseleitől kiválólag megkülönböztette: tanmódszere volt. Olly távol vala attól, hogy fogalmait, ítéleteit 's következtetéseit hallgatóira erőszakolná: hogy övéikből indulna ki; de azokat megjavítaná, 's a' már létezőkből újakat származtatna, mellyek által őket magasb gondolkodási fokra emelné. Élcei, kérdesei, hasonlatosságai 's példái által ügyesen tudta őket vezetni, hogy azokra maguk tudnának helyesen megfelelni. Tanításában mit sem utált annyira, mint a' magát bölcsekné szinlelő tanító' képét. Gyakran legjózanabb elveit, legjelesebb gondolatait 's ítéleteit is másoknak tulajdonította; néha pedig tudatlan, de tanulni vágyó növendék' személyét vette föl. Ámbátor lángeszével legmagasbra emelkedett: mégis le tudott onnan ereszkedni. Beszélt, mint közönséges ember; igazságait egyszerűen adta elő: mi által a' köznép' csendes lakába is bemenetet nyitott magának. Módszere- és szellemének forrását, tanítványai: Plato, Xenophon és Aeschines' irataiban találhatni föl. Ezek, mint kortársai a' nagy bölcsekné, tudhatták, és legjobban meg is őrizhették módját, melly által ő a' bölcseleg' ép magvát hintegette az értelmesb emberek' és buta nép' szivébe. E' tanítványok' iratai által, mellyekben őket mesteröket behozzák, és beszéltetik, magának a' nagy bölcsekné szelleméhez juthatni; mert azokban mintegy maga beszél és tanít.

Ezeket előrebocsátva, minthogy minden tanmód közt, főleg a' gyenge növendékek' tanításánál, a' sokratesi bir elsőséggel: nem leend érdektelen, a' tanítói pályán működni kezdő tanárok' kedvéért, e' világhírű néptanító' módszerét néhány példában megmutatni; hogy kitűnjék, milly ügyesen tudott a' közönséges beszélgetésnek magasabb irányt adni; milly fogással élt tanítványai' figyelmének fölgerjesztése- és mintegy lebilincselésében; mint törekedett elméjékben minél tisztább fogalmakat képezni; végre, mint tudta az egyetemes fogalmakat és ítéleteket alkatrészeikre fölelemezni.

A' nagy mester mindjárt beszélgetése' kezdetén, egész nagyságában kitüntette magát, részint az által, hogy a' közönséges beszédnek rögtön magasb irányt adott; részint mivel hallgatóinak figyelmét mintegy lebilincselni tudta. Charmides' testi szépsége, jelenlétében, bájos szinekkel festetvén, mondá: „Valóban, egész csudának kellene lennie, ha még egy kis körülmény járulna hozzá.”

„Minő körülmény?” kérdé Kritias. „Ha lelke is olly szép lenne, mint teste.” Ime a beszélgetés magasabb irányt kapott; az anyagi világból az erkölcsibe vitetett által. Most megjelenik Charmides, és főfájásról beszél; mi által a beszéd ismét a testi világba vitetik. Sokrates mondá, hogy ő tud az ellen orvosszert; de azonnal hozzá tevé: „A halhatatlan Zamolxis, kiről az orvosszer iratik, erősítette: hogy a szemet fő nélkül, a főt a többi test nélkül, a testet végre lélek nélkül, meg nem gyógyíthatni.” Erre Charmides szellemi gyógyítás alá vétetik. — Az okos és tanítványai boldogságát szívén hordozó tanár, nemesak iskolában, hanem szabad ég alatt is, a természet nagy templomában, maga köré gyűjtheti kisdied hallgatóit, hol tágas alkalmat találhat, közönséges beszélgetéseinek, sokratesi szellemben, magasabb irányt adni.

Mint tudta Sokrates hallgatóit figyelmességben tartani, bizonyos Alcibiades, Platónál. A negédes növendék mindent, a mi hozzá közeledett, megvetett, s magától visszataszított. De Sokrates győzelmes szónoklatával arra bírta őt, hogy kénytelenített tanítását meghallgatni. A böles tudnilik legtökösabb szándékát fedezé föl, hogy: a világ egykor bámulva fogja őt nézni. Ez a büszke ifjonez tudvágyát igen fölingerelte: mert gondolá, hogy Sokrates szívébe lát; s mert egész elméje ama szándékon függött. Most mondá neki a böles: hogy őt e szándéka kivitelében egész akarattal és készséggel segítendi. Erre az ifjonez hallvágya még magasb fokra emelkedett; minthogy hallotta, miszerint eddig Sokratest a jó nemtő akadályozta a vele való beszélgetésben, most pedig az ezt megengedné. — A dicső hivatalát kedvelő, s a lélektanban jártas tanár, mindig fedezhet föl tanítványaiban valamely kedvencz hajlamot, s ha ezt érdekbe vonja, belőle indul ki, s neki fokokint magasabb irányt ad: bizonyos lehet kisdiedeinek érdekelletése, és oktatásának örvendeztető sikeréről. Érzeki indokok jó eredménnyel használthatnak a tanításban: csak alkalmasak legyenek arra, hogy általuk a lélek az érzékföltiekhez emelkedhessék.

Észrevéven Sokrates, hogy tanítványainak az előadandó tárgyról helytelen, vagy homályos fogalmuk van: főgondot fordított ennek megjavítása- és fölvilágosítására. Hogy a jámborság fogalmát, melly Euthydem elméjében homályos volt, fölvilágosítsa: következő beszélgetéssel élt. Sokrates: „Meg tudnád Euthydem! nekem mondani, ki a jámbor?” Euthydem: „Gondolom, az, ki az isteneket tiszteli.” S. „Szabad az embernek az isteneket úgy tisztelni, mint ő akarja?” E. „Nem; vannak törvények, mellyek szerint ezt tennie kell.” S. „Tehát ki a törvényeket teljesíti, tudná, mint kell-

jen tisztelni az isteneket?” E. „Ugy gondolom” stb. — Így folytató a böles a beszélgetést, míg a jámborság fogalmát tanítványa elméjében egészen föl nem világosította.

Sokrates, tanítása folyamában nem hozott föl mindig előtételeket; sem fogalmat fogalomhoz nem kapcsolt: hanem az egyetemeset alkatrészeire osztá, mellyeket egyenkint élénken rajzolt; azután e részeket vagy maga foglalta, vagy tanítványaival foglaltatta egybe. Lássuk, mint osztá részekre ezen tételt: „Az istenek mindenekről gondoskodnak.” Sokrates: „Mondd meg Euthydem! jutott-e valamikor eszedbe, arrólgondolkozni, milly gondosan készítik el az istenek azt, mi az embereknek szükséges?” Euthydem: „Jupiterre mondom, nem.” S. „De mégis tudod, hogy nekünk mindenek előtt világosság szükséges, mellyet az istenek adnak?” E. „Ha nem volna világosság, ugy hasonlók volnánk a vakokhoz.” S. „De mivel nyugalom is szükséges, az éjszakát is ők ajándékozzák, mellyben álm által szükséges erőre teszünk szert.” E. „Ez is a logforróbb hálára méltó.” — S. „Mit mondasz a napról, melly télen megfutván pályáját, közelebb jő, s némeltyeket megérlel, némeltyeket megszárit. Ezután már nem jő közelebb, hanem elfordul tőlünk?” — Így a hold, csillagok, tűz, víz és tápszer hasznosságát is tanítványa elébe terjesztette: mellyek mind ismét összefoglaltatván, Euthydem elméjében legtisztább fogalmat és meggyőződést eszközöltek.

Már ha ezen, vagy hasonló gyakorlati példák utánzása, és egyéb módszertani szabályok követése által, a tanár folytonosan képezendi magát: minden kétely nélkül azon paedagogiai álláspontra emelkedhetik, mellyen díszes hivatalának örvendeztető eredményét tapasztalandja. Így folkészülve, nem fogja gondolni, hogy eleget tesz kötelességének, ha a föladandó leczkéket elszavalandja tanítványaiknak, minek semmi foganata sem szokott lenni; hanem különösen a szív- és elmére fog hatni: s azon leend teljes igyekezettel, hogy az előadandó tárgyról tiszta, világos képzetek s fogalmaik legyenek; sőt ezzel sem elégedvén meg, arra bírandja őket, hogy tanításának igazsága fölö teljesen meg is győződjenek.

Koczányi Ferencz.

Utazási képek Angliából *).

„Némethonban, különösen Poroszországban, az iskola- és tanításügy magas, minden más tar-

*) Kniewel-,danzigi prot. főesperesnek következő munkája után: „Reiseskizzen, vornehmlich aus dem Heerlager der Kirche, gesammelt auf einer Reise in Eng-

tományokat végtelenül haladó magas polczon áll. Megismerik ezt a legmiveltebb nemzetek, a francziák és angolok is: kik mindenfelől összesereglenek. látni a mi fensőbb és alsó tanító-intézeteket: 's oktatási rendszerünket, tanmódunkat, iskolakönyveinket, képezdénket mintául fogadják. Itt nyugszik az egész német nemzet intelligentiája, itt annak valódi ereje 's nagysága! A' szellemnek ezen óriási emelkedésére legújabb időben az általános bölesészet nyitott mindenek előtt utat, a' gondolatnak szabad mozgalma 's urasága által. Az iskola nemcsak föl szabadított az öt korlátozó, 's egyház irányában alárendelő viszonyából, hanem csak emancipáltatott, hanem elérve a' legmagasabb fejlettséget, szellemi urává 's világosságává is lett az egyháznak. A' tudomány csak Németországban otthonos." Így hangzik mindenütt, írja Kniewel, az öndicséret és elégtelenség' szava, egyik végétől fogva a' másikig, egész Németországon keresztül. 'S az angolok eljönnek, közelebről megtekintik a' dolgot, megfontolják a' következéseket, részint látják is már azokat, és — fejöket csóválva, mosolyognak. Ez ideig még fölöttébb kevés intézkedést tőnek a' végre, hogy az iskolát az egyháztól elszakítsák. Sőt inkább egész komolyság- és erőmegfeszítéssel azon vannak, hogy ugy a' fenső, mint alsóbb iskolák keresztényiek legyenek, azaz: hogy bennök a' keresztény hit' alaptanai szolgáljanak minden tanulmány és működés' alapjául. 'S míg ezt illetőleg a' főegyháziak, saját confessiójokra szorítkozva, egészen a' tulságig mennek és romanizálnak, azalatt a' disszenterék a' keresztényi nevelés- és tanítási szabadságot, tökéletes épségben igyekeznek, minden megszorítást mellőzve, megtartani. Az első és egyetlen kísérlet, egy fensőbb, 's a' statuegyház' befolyásától egészen ment tudományos intézetet állítani föl. Londonban, 1827-ben tétetett. Különösen Brougham, a' nagy jogtudós és kitünő szónok, később lord, volt az, ki az eszmét életbe léptette. A' tanulóknak az ország' két, oxfordi és cambridgei egyetemére szorítása, nem látszott a' népesség' folytonos és

roppant növekedésével arányban lenni; más részről az evangéliumi kereszténység' szellemével szint-olgy ellenkezőnek mutatkozott, az egyetemi javadalmak-, professorságok-, tudományos kitüntetések- és rangoknak kizárólag, csupán a' statuegyház tagjai' számára lett fontartása. Így keletkezett Londonban az ugy nevezett University-college, vagy London university, egy roppant, 430 lábnyi hosszú, 's helyenkint 200 lábnyi széles épület a' Gower streetben. A' tudománykedvelő sussexi herceg 1827-ben, apr. 30-dikán tette le alapkövét. Van benne nagy könyvtár, egy szintolly tágas muzeum a' természettörténet' számára, más a' boncztanéra, mindenféle tanulmányi segédzerek' tereme, tágas iskolák a' hallgatóság' részére, professoroknak való szobák tetemes számmal, minden tisztán és csinosan előállítva. A' hittudományon kívül minden tanulmányokban adatik itt nyilvános oktatás; részint közvetlen a' professorok' előadásai, részint a' tanítványok' kölesönös, (különös fölügyelők' vezérlete mellett,) adott oktatásai szolgálván eszközül az ismeretek' terjesztésében. A' tanítók' díja főleg a' tanulók által fizetett iskolapénzből áll. Az egyetemhez előkészítő iskola is van csatolva. Az intézet minden hitvallásu ifjak és gyermekek előtt nyitva áll; a' tanítók- és tanulóktól semmiféle hitczikkék' aláírása nem kívántatik; 's falai közt theologiai elvek nem állíttatnak föl, hanem a' keresztényi hit- és életelv' követése részokról föl-tétetik. 'S e' föltevés az épen, melly az episcopalisoknak szintugy, mint más, komolyan gondolkozó és tapasztalt keresztényeknek nem tetszik; mivel azt alaptalan- és hiunak tartják. Mert hisz a' keresztényileg pozitív hitelvek' mellőzésével, nem csupán egy vagy más külön egyház és confessio, hanem maga az egész kereszténység van mellőzve 's félretéve; 's evangéliumi egység helyett, melly a' különfélék összezatolná, nyertünk alanyi egyoldalúságot és lernai sokfejűséget. — Ugyanazért az episcopalisok, az ezen egyetem' részéről fenyegetődző veszélyt megelőzendők, miután a' tanító-intézetek' szaporításának szükségét maguk is belátták, alkalmas ellenszerről kezdtek gondoskodni. Így támadt kis időre utána, a' királyi collegium, az új King's college, mellynek pártfogóivá lőnek az egyházi főméltóságok mind, 's az ország' világi nagyjai közül sokan, élőkön maga Wellington herceg. Az alapítási oklevelet IV. György király írta alá; 's a' kormány az új intézetnek, a' Somerset housei roppant palota' keleti szárnyát engedte át lakásul. Az egész három osztályból áll: 1) Általános irodalom- 's tudományok, 2) Hadi tudomány, építészet, rajz, gyakorlati műipar, és 3) Orvosi tan' osztályából. Előkészítő iskola itt is van; 's az intézetbe 9 — 16 éves tanulók vétetnek

land, Frankreich, Belgien, Schweiz, Oberitalien, Deutschland, im Jahre 1842, von Dr. T. F. Kniewel, Archidiakon in Danzig. Leipzig. 1843—4. (Két kötetben.) A' szerzőnek minden catholicusok, kath. egyház és tanok, elleni elfogultságát, gyűlöletét, 's az e' kútból eredt igazságtalanságokat, bármilly sértők legyenek is különben a' méltányos olvasóra nézve, mint e' nemből már megszokottakat, felednünk kell, és — megbocsátanunk. . . . Tőle mi sem hitet, sem szeretetet nem tanulunk; hanem csak a' protestans Angliának tudományos és nevelő-intézeitől kívánunk egy olyan által értesített, kit írántuki előszeretettel inkább vádolhatni, mintsem itéletében méltatlan szigorúsággal.

föl. Különbén tanítók 's tanulók, mind köteleztetnek a' statusegyház által vallott hitágazatok' elfogadására. Alexander, később jerusalemi prot. püspök, mint zsidó térítő Londonban, szinte professoroskodott, még pedig több évig ez egyetemnél, a' zsidó nyelvet tanítva; de megvallá, miszerint csak néha történt, hogy két tanítvánnyal is dicsekedhetett. Pedig a' leczkéért fizető tanítványok' tiszteletdíján kívül, semmi más jövedelme sem volt. A' többi professoroknak is csak csekély van. Talán ez is egyik főoka, hogy mindeddig sem egyik, sem másik intézet nem juthatott erőteljes élet- és virágzásra. Mindenesetre kölcsönös vetélkedéseik és ellenséges czivódásaik, e' végre sokat tesznek. Különbén is az országos egyetemekkel hasonló tekintélyre soha sem tehetnek szert; miután hiányoznak a' roppant javadalmak, 's még csak tanári kiüntetések sem osztogathatnak!

Londonnak régibb tudományos intézetei közül, mellyek az egyetemi tanfolyam' előkészítői gyanánt tartatnak, 's a' mi gymnasiumainkhoz hasonló helyet foglalnak el, ámbátor azoktól egész szerkezetökben elütnek, következők a' nevezetesebbek: I. Westminster school (Dean's yard), mindjárt a' westminsteri apátság mellett; rég időkbeli való, királyi alapítvány, maig is sz. Péter' collegiumának nevét viselő; hol az Erzsébet királyné által alapított 30 alumnuson (Queen's scholars) kívül, mondhatlan nagy számu más ifjak is taníttatnak, 's részesítettnek a' classicaik kiképzetésben. A' reformatio után Erzsébet királyné új alakot adván az ó-iskolának, azt valóban királyilag látta el, és tudományos szerkezetüvé tette. Egy szép, nagy kert, mindjárt az intézet mellett, hasonlít az egyetemekhez csatolt collegium-kertekhez. Az ugy nevezett játéktér pedig, hol a' növendékek magukat különféle játékok és testgyakorlatok által mulathatják, a' londoni legnagyobb square-ekkel mérközik, **) 's egyedül az kár benne, hogy a' collegiumtól kissé távol, csaknem egy angol mérföldnyire esik.

Az ezen intézetben közkölségen tartott 40 növendékek, a' többi tanítványok' összes seregéből, minden ajánlás- és befolyásos közbenjárásrai tekintet nélkül, egyedül az érdemesség, jó magaviselet és szellemi képesség' szempontjából választatnak ki. Szinte csak ezen választottak közül sze-

**) A' Square-ek Londonban tágas, többnyire négyszögű kertek, mellyekben a' legszebb ligetek-, virággyak- és mezőket, finom fővénnyel behintett kellemes utak vágják minden irányban keresztül; az egészet csinos, ember-magasságu vasrostélyzat kerítvén, melly a' főváros' közepében a' legkellemesebb látványt és élvezetet nyújtja. Persze, hogy a' mindig zárva tartott ajtókhöz kulcsokkal csupán a' szomszéd házbirtokosok bírnak!

meltethetnek ki később azon ifjak, kik az oxfordi Krisztus-collegium-, 's a' cambridgei Szentháromság-collegiumban megüresült (amott négy, itt 3—4) ingyenhelyeket nyerik díjúl. Ezen egyetemi szabad helyek, 's az azokkal összekötött tetemes jövedelmek mindaddig, valamig csak meg nem házasodnak, biztosítva vannak tulajdonosaiknak. Ezen intézetből, csaknem két száz évi főnállta óta, Angliának legkitünőbb emberei, nagy számmal kerültek ki. II. Christ's Hospital (Newgate-Street), közönségesen kékruhások' iskolájának nevezett intézet, a' növendékek' illy színű öltözetétől. Áll tudnillik ez egy hosszú, setétkék, csipőig szorosan testhez simuló, 's bokáig érő, elől nyílt öltönyből, melly alól a' világos sárga mellény, szürke nadrág, világos sárga, kötött harisnyák különösen tűnek ki. A' kisdud, kerek, és lapos tetejü sapkát a' tanulók rendesen kezeikben hordják. A' csudálatos szabásu öltözetet egy széles, bőrből készített öv egészíti ki. Ezen intézet' alapítója VI. Eduard király, ki azt a' kiskoru és árva gyermekeknek (the innocent and fatherless) szánta. Mintegy 800 fiúnak van benne helye; kik ugyan egészen classicaik műveltséget nyernek ez iskolában, de azért többnyire mégis kereskedői élet' folytatására vannak szánya. Az oxfordi 's cambridgei egyetemhez évenként csak négyet bocsátanak által. Az intézet évenként többet költ e' fiatalokra 40,000 font sterlingnél (mintegy 400,000 p. frtnál; ugy hogy egy-egy növendék' tartása 500 p. frtba kerül). Eme' régi, nagyszerű stylben épített, 's az újabb korban igen megszépített kolostor, ámbátor sajátságos, de fönséges alakkal bír. III. Sz. Pál' iskolája, közel az ezen nevet viselő főtemplomhoz, régi alapítványa egy, sz. Pál' templomához tartozó dékánnak, az 1509-dik évből. Itt 153 gyermek nyer, egészen ingyen, nevelést. Az éltök' 10-dik éve előtt belépett növendékek közül, erre érdemességöknek szoros megvizsgálása után, néhányan a' cambridgei egyetem' alapítványainak élvezetére is áteresztetnek. IV. The city of London School (London városának iskolája) Cheapsideben; egészen új, 1837-ből való alapítvány. Az épület régi, tiszteletre méltó, sajátságos modorban készült; 's az intézetet a' mi fensőbb polgáriskoláinkhoz hasonlíthatjuk. Benne tisztos szülők' gyermekei, műpar- és kereskedési életmódra készítettnek, és minden classicaik 's közhasznu ismeretekre taníttatnak, a' nélkül, hogy a' szülői háztól elvonatnának. Tanítási tárgyak: a. angol, latin, görög, francia és német nyelv, írás, számolás, könyvvitel, mennyiségtan, földleírás, történet, természetrajz, és természettan, vegytan; szóval, mint nálunk, sok mindenféle. Azonban a' szent-írás' szorgalmas olvasása, ugy a' tanítási órák előtt és után tartatni szo-

kott imádságok is, mindennap komolyan végeztettek. Az évenkénti vizsgálatok alkalmával 8 ingyen-hely, évenként 35 font sterlingnyi (350 p. frt.) ösztöndíjjal ellátva, osztatik ki a legjelesebb, 11—15 éves tanítványok közt, kik erre érdemes voltukat három évi jó magaviselet és előmenetel által tanusították; újabb három évi kitünő jelesség, az intézetet elhagyó növendékeknek külön, 50 font sterl. jutalomdíjt szerezvén. A két utóbb nevezett iskola a londoni lord-mayor és városi hatóság patronatusa alatt áll. (Folyt. köv.)

Elmélkedések

az ünnep-és vasárnapi evangéliumok fölött.

U r n a p r a.

(Sz. János. 6. rész. 56—58. v.)

„Az időben monda Jézus a zsidók seregeinek: Az én testem valóban étel, és az én vérem valóban ital. Ki az én testemet eszi, és véreimet iszja, bennem marad, és én ő benne. Valamint engem az élő Atya küldött, és én élek az Atya által: úgy az is, a ki engem eszik, általam élend. Ez azon kenyér, melly mennyekből alászállott. Nem, minót atyáitok ettek, és meghaltak. Ki ezen kenyeret eszi, örökké élend.“

I. A ki érezte valaha, (s ki ne érezné gyakrabban?) a ki érezte a lelki szárazság sanyaru pillanatiban amaz ürességet, a különben hön szeretett hivatali tartozások teljesítésébeni lankadtságot, a restséget a jóban, az erőtlenséget a bünre kísértő alkalmak irányában, a félelmet a közelítő vészektől láttára: s ezen állapottal összehasonlítja a lélekerőnek azon teljét, melly a lelkesedés, szent öröm, és magasabbra fokozott öntudat perceiben, a legnehezebbek teljesítéséhez is kedvet ad, és tehetséget a sikerreli munkásságra, készséget a legsúlyosabbnak is eltűrésére, s vértanui buzgalmat a jó és igazság mellett: az tudja, mikép a léleknek is van időnkint szüksége följulásra, erősítő szerre, táplálék- és eledelre. De e táplálék csak szellemi lehet. Illy táplálék a léleknek, az ismeretek gyűjtése, a nemes érzelmeket keltő jó példák szemlélete, az Istenrei gondolat, az imádság, s az erényes tettek gyakorlása. De mivel a kereszténynek természetfölötti hitelete mindezeknél is szellemiebb táplálékot igényel: hitünk szerzője Jézus erről is gondoskodott, — ö n m a g á t adván övének étkül! — s mikép önmagát? kéri a véges ész esudálkozva. Mire azonban a hit, melly ismer az emberinél magasabb hatalmat s befolyást is, ekkép felel: Épen azon természetfölötti módon, mellyel az ujjászületést lelkünkben eszközli: ¹⁾ mellyel az Atya-, Fiu- és Szentlélekbeni hitet, nem emberi okoskodás, hanem isteni kegyelem útján, a reménység- és szeretettel együtt, ²⁾ keblünkbe kiönté: mellyel a vizet borrá változtatta, néhány kenyérrel ezerek chségét lecsillapította, hullámokon járt, betegeket gyógyított, Lázárt halottaiból föltámasztotta: mellyel önmaga is dicsőségesen kikelt sírjából, s tanítványainak szemök láttára fölment a mennyekbe. Mindezt nem véges erő, hanem az isteni természetben honoló mindenhatóság tette; s mi hiszszük, hogy: s az Atyától ment ki,

¹⁾ Ján. 3, 3—15. — ²⁾ Rom. 5, 5.

³⁾ s jött le a földre, bennünket a bün és halál rabságából megszabadítandó. Épen ezen, nem véges ész hirdette, hanem egyedül isteni kinyilatkoztatáson alapult hitnek, rendületlen elfogadására szükséges, hogy lelkünk abban folytonosan megerősíttessék, hogy hitünk táplálékot nyerjen; mellyet csakugyan nem nyujthat más, mint a kitől az származott. Jézus. Ezen táplálék keresésére utasítá ő hallgatóit is akkor, midőn az öt ezer embernek néhány kenyérrel kielégítése után, őket egyedül testi életök föntartása felől látá gondoskodni. „Kerestek,“ úgy mond, „engem: de nem a jelek miatt, mellyeket láttatok, hanem a kenyerek miatt, mellyekből ettetek és jól laktatok. Ne olly eledelért fáradozzatok, a melly elvész, hanem a melly megmarad az örök életre, mellyet az ember fia fog adni nektek.“ ⁴⁾ Ekkor mondá nekik: „Én vagyok az élet kenyere: a ki hozzám jön, az meg nem éhezik, és a ki bennem hisz, az nem fog soha szomjazni. . . . Én vagyok a mennyből alászállott kenyér. . . . Én vagyok az életnek kenyere. Atyáitok a pusztában mannat ettek, és meghaltak: itt a kenyér, melly mennyből szállott le: hogy a ki abból eendik, meg ne haljon. Én vagyok az élő kenyér, ki a mennyekből alászálltam. Ha ki e kenyérből enni fog, az örökké élend. Ama kenyér pedig,“ tev é hozzá, „mellyet én adandok az én t e s t e m“ ⁵⁾

II. Mindez kemény beszéd a hitetlennek; de ki Jézusban nem csupa embert, hanem Istent is lát, s az Atyának egyszerűlöttét szemléli benne, (pedig csak az illyen hisz benne valóban, ⁶⁾ az mivel sem tartja a szellemi táplálásnak ezen módját nehezebbnek, azon ujjászületés eszközzésénél, mellyel fogva egy, bünökkel fertőzöttet, az Isten-, és igazságának megholt lélek, újra föléled, és igazulttá válik. Annak elegendő tudni, hogy az ur Jézus, az emberiségnek ezen legnagyobb barátja mondta: „Bizonybizony mondom nektek, ha nem eenditek az ember fiának testét, és nem iandjátok az ő véreit, nem lesz életetek tintmagatokban.“ Ellenben: „A ki az én testemet eszi, és véreimet iszja, annak örök élete van: s én föltámasztom őt az utolsó napon.“ ⁷⁾ Az nem kéri a hitetlen kapharnaitakkal: „Miképén adhatja ez nekünk a maga testét, hogy azt együk?“ ⁸⁾ Sem az ő tőle, ezek hallatára, bosszusan megvált s elpártolt tanítványokkal nem mondja: „Kemény beszéd ez; kicsoda hallgathatja?“ ⁹⁾ Hanem inkább, tudva, mikép nem ez az egyedüli hitezik isteni meszterünk tanításában, minek elfogadása értelmünknek alázatteljes hódolatát kívánja, — az ezt kérdő Üdveztőnek: „valljon ti is elakartok menni?“ Simon Péterrel ekkép válaszol: „Uram! kihez mennénk? Nálad az örök élet igéi vannak. És mi elhittük, és megismertük, hogy te vagy ama Krisztus, fia az élő Istennek.“ ¹⁰⁾

III. A Jézussali legbensőbb egyesülésre vagyön szükség, hogy az ő szelleme mienk, hogy az ő élete a mi életünk legyen, és mi az egy szöllötökéről kihajtott vesszők gyanánt, általa és benne gyümölcsözzünk. ¹¹⁾ Az ezen legbensőbb összeköttetés föntartására szintolly természetfölötti, esudálatos eszköz szükséges, mint a milly esudálatos és természetfölötti maga ez összeköttetés is. Az emberiség megváltásának titkai hitet követelnek tőlünk. Ez ugyis az egyetlen áldozat, mellyet az Isten egyszülöttének a keresztfán szenvedett kínos haláláért, némi viszonzásul, a Végetlennek zsámolyához a magunkból letehetünk: emberi gögös értelmünk megalázása. Azért mondá Jézus a beszéde fölött megbotránkozott tanítványoknak: „Ezen ütököztök

³⁾ Ján. 16, 30. — ⁴⁾ U. o. 6, 26.—27. — ⁵⁾ U. o. 35—52. — ⁶⁾ U. o. 3, 16. — ⁷⁾ U. o. 6, 54—55. — ⁸⁾ 6, 53. — ⁹⁾ 6, 61. — ¹⁰⁾ U. o. 6, 68—69. — ¹¹⁾ Ján. 15, 5.

meg? 'S mit akkor, ha az ember' fiát oda fölmeni látand-játok, hol annakelőtte volt?'¹²⁾ Mikép fogtok még akkor, teste- és vérének részesülésében lihetni, mellyet szemeitek nem fognak e' földön többé láthatni; miután ennek lehetőségét most sem hiszitek, midőn még testikép szemlélték? Boldogok mi, kik hiszünk ő benne, ámbátor nem látjuk.¹³⁾ E' hitünk' jutalma az örök élet lesz... Ah de milly sokan vannak, kik eme' lelki táplálék' erejét 's méltóságát nem értik; kik azt, ha benne részesülnek is olykor, csak mint közönséges eledelt veszik magukhoz! „Ugyanazért vizsgálja meg az ember magát: 's csak ugy egyék e' kenyér-, és igyék e' kehelyből; mert a' ki azt méltatlanul eszi és isz-sza, itéletet eszik és iszik magának; nem különböztetvén meg az Ur' testét. Ez az oka, hogy olly sok erőfienek van-nak köztetek, és olly sokan alusznak.“¹⁴⁾ A' testi táplá-léket magához időnkint épen nem, vagy nem kellőleg vett em-ber, meghal testileg: a' lelki eledelt megvető keresztény pedig meghal végre lelkileg; miután betegségét, a' jó tet-tekrei tehetetlenség, a' szellemi gyengélkedés, már annak-előtte világosan hirdette.

Pünkösöd-utáni II. vasárnapra.

(Sz. Lukács. 14. rész. 16—24. v.)

„Az időben Jézus a' pharizaeusoknak e' példázatot mondta: Egy ember nagy vacsorát készített, és arra sokakat meghívott. 'S a' vacsora' idejének elérkeztevel kiküldé szolgá-ját, tudatni a' hivatalosokkal, hogy már mindenek elkészültek. 'S mindnyájan kezdettek mentegetődni. Az első mondta neki: Majort vettem, és szükséges, hogy kimenjek, és azt megtekintsem: kérlek, tarts kimentettnek. 'S a' más-ik mondta: Őt iga ökröt vettem; azokat megyek meg-próbálni: kérlek, tarts kimentettnek. Más pedig szóla: Fe-eséget vettem, 's ennél fogva nem mehetek. 'S megtérvén a' szolgál, urát minderről tudósította. Mire a' családtya megharagudván, monda szolgájának: Menj ki hamar az utszákra és városnegyedekbe; 's a' szegényeket és béná-kat, a' vakokat és sántákat vedesd be ide. És mondá a' szolgál: Uram, ugy történt, a' mint parancsoltad, és még mindig van üres hely. 'S monda az ur szolgájának: Menj ki az utfélekre, és a' sövényekhez, 's kénytesd az ott lelketek a' betérésre, hogy teljék meg házam. Mondom pedig nek-tek, hogy a' meghívott férfiak közül nem fogja csak egy is megizelni vacsorámat.“

I. Nem csak a' jézusi tanitást elfogadni vonakodott izraeliták hasonlók ama' hivatalosokhoz, kik a' nagy va-csorát készített családtya' jóságát megvetették. Illy esz-telenek minden, az isteni gondviselés által csaknem rájuk erőtetett főséges hivatást érzéketlen butasággal visszau-tasító, 's a' legnagyobb szellemi kincseket is, tudományt és miveltséget, erényességet és istenességet, ajtatos épü-lést és mennyei vigasztalásokat, magát az örök élet' remé-nyét is, néhány percnyi haszontalan, undok, csömörletes élvezetért elfecsérlő emberek: minők nagy számmal van-nak, fájdalom! a' keresztények közt, ifjak és öregek közt is. Hány hiu, vagy épen vétkes öröme' reményében elvesztegetett pillanat, óra, nap, esztendő vala egynémly ember' éltében, az értelmi 's erkölcsi legnemesebb javak' szerzésére fordítható! Hány embert kínált meg, a' szeren-csének nevezett isteni gondviselés, a' legszebb alkalmak-kal, mellyek használása, őt saját üdvének munkálására, felebarátjai boldogságának előmozdítására, jelen és jövő éltének megdicsőítésére segítettette; így pedig elmulaszt-va, csak a' késő bánkódás, és ebből örökké forraszó keservek'

¹²⁾ Ján. 6, 62—63. — ¹³⁾ Ján. 20, 29. — ¹⁴⁾ I. Kor. 11, 27-30.

kiapadhatatlan kuffejévé lőnek. Egyik egy, másik más idő-töltés' nemét tartja az élet' föladatának; 's könnyelműleg teszi annak, a' tulajdonképeni hivatás' teljesítését, a' köte-lességet, hátra. Innen a' tévesztett élet' áldozatainak nagy száma... Vigyázz, nehogy te is a' magukat mentegető hiva-talosok' sorába tartozzál! Teljesítsd azt, mire Istentől hi-vattál. Jaj lenne rád nézve, ha a' czéltől, még hitványabb okok és időtöltések miatt üttetnél el, mint egy major' vé-tele, vagy a' házasság' örömeinek keresése.

II. Isten az emberiség' nagy családjának, egyházá-ban elkészítette végre, a' próféták által több évezredek előtt megjósolt vendégséget! Az evangelium ma is hirdetik a' világban; 's milly kevesen vannak a' föld' hatalmasai, a' mulandó javak' szeretői, az élvezetvadászó mindennapiság' emberei közül, kik vele gondolnának! A' szentségekben ma is végetlen szeretettel nyujtatik az isteni kegy és ir-galmak' telje, a' bünbocsánat és égi malasztok' kincse. 'S milly kevesen, milly unatkozással és hanyagon részesülnek azokban! Tízennyolcz századdal ezelőtt, a' sze-gények- és ügyefogyottak, a' vigasztalást egyedül Istentől várható nyomorultak' seregére mutatva, mondá az Ur: „A' szegényeknek hirdetik az evangelium.“¹⁾ 'S valóban, még most is ők azok többnyire, kik az Istennek hívó szóza-tát értik, 's hálásan fogadják el az Ur' asztalánál kimutatott diszhelyet, mellyet a' földi javakban dus, következőleg az Isten iránti hálára is csak még inkább kötelezett, első hi-vatalosok, számtalan ugy nevezett értelmesebbek, mivelteb-bek, vagyonosabbak, finnyásan megvetettek. Ők még tisz-telik az isteni jótétemények' emlékeit is, és nem szégyenlenek a' hozzájuk egész alázatosságban, kenyér' szine alatt közelítő Megváltónak elébemenni, 's az ártatlan' örömet hirdető lombok- és füzérekkel ékesített utszákon kiáltani: „Ho-sanna Dávid' fiának! Áldott, ki az Ur' nevében jön! Ho-sanna a' magasságban.“²⁾ Csatlakozzunk mi is hozzájuk! Itt van a' hely, hol a' gyermeki szív' hálás érzelmeit, még mindig őszinte jóakarattal, 's önzés nélküli tisztelgés rakja le, szende virágok' képében, az Ur' oltárára.

Példaképek.

I. A' vak ifju.

Volt egy atyának fia, ki kora gyermekségétől fogva világtalan volt, 's a' zöldelő vetések' szépségét, a' nap' fény pompáját, és a' tél' esillogó fehér hóleplett soha sem látta. A' mint ifjukorba lépett, szerencsés orvosi műtétel' következtében, eltűnt szemei elől az örök éjárny, és ő lát-tott. Ekkor kivezeté őt atyja a' nyárnak örömet mosolygó bájai közé, 's az ifju' tekintete vidáman csüggött az ég' ivboltozatának kékjén, 's a' virágok' zománczán. És elme-nének a' temető' halottas-háza mellett is, hol egy halottat gyászkontörsében feküdni láttak. Az ifju hallott ugyan be-szélni a' kimulás- és halálról, de holttestet még soha sem látott. Azért atyjához fordult, és mondá: „Atyám, mi ez? És ő felelé: „Egy gyászkontörsben szendergő halott.“ Az ifju bámulva lépett a' gyászpadhoz, 's fölemelvén a' holtat takaró lepelt, látott magáéhoz hasonló testet, látott von-násokat, látott arcot, mellyek mind övéihez hasonlítottak: csak hogy azok merevek és jéghidegek voltak. És ő ismét atyjához fordult, és sirt. Mindketten némán és szomoruan térének házukba.

De a' mint a' nyár elmúlt, 's a' fák' levelei lehulltak, 's a' fehér hólepel a' földet elborítá, szinte kiment az ifju, 's látván a' föld' takaróját, ijedten szóla atyjához: „Nézd, óh atyám, a' föld is meghalt, és gyászruhában szendereg.“

¹⁾ Mát. 11, 5. — ²⁾ U. o. 21, 9.

És az atya komoly arczkifejezéssel közeledvén hozzá, felel: „Valóban gyászruhában szendereg; de emeld csak föl, fiam! az ő leplét is, mint azt a' temetőben a' halottéval tetted.“ S az ifju továbbmenvén egy-két lépéssel, föl kezdé kissé háyni a' havat, 's alatta gyönyörű zöld vetésre talált. Csudálkozva tekintett atyja' mosolygó arczára, ki néma megindulással szívében, nyujta neki kezét; és így szól elragadtatásában: „Milly szép a' világ, milly gyönyörű az élet, atyám! Én azt nem is képzeltem, hogy a' sírköntös alatt a' remény szunnyadoz.“

II. A' hajócska.

Imre egy hajócskát kapott atyjától ajándékban. Gyönyörűség volt azt szép árboczaival, vitorláival 's tarka lobogóival nézni, 's a' gyermeknek igen nagy öröme telt benne. — Egykor kiment a' gyermek kedves hajócskájával a' tóhoz, melly atyjának réjtjén keresztül nyult, 's annak kis hullámaira helyezte hajócskáját. A' szél vigan lengeté a' vitorlák' vásznát, és játszott a' lobogókkal. Hirtelen erősebben fuvalván, elragadta a' gyermek' kedves hajócskáját, 's a' tavon lefelé hajtotta. A' gyermek látván, hogy vissza nem kaphatja többé, sirt keservesen. — És elpanaszolván atyjának szerencsétlenségét, mondá: „A' szép hajócskát, atyám! mellyet te nekem ajándékoztál, elvitte a' szél, és többé vissza nem fogom kaphatni.“ Ekkor így szól hozzá atyja: „A' hajócska fiam, példaképe földi örömeinknek: mikor leginkább gyönyörködünk bennök, eltűnnek, és többé vissza nem szerezhetők.“ Ekkor a' gyermek nem értette ugyan még atyja' szavát, de midőn ifjukorba lépett, világos lön előtte értelmök.

III. Nero.

Az időben egy atya fiai közt ülén, az emberi szív' változékonyságáról beszélt, hogy milly jó az rendesen a' gyermekkorban, 's végre mégis milly hajlandóvá lesz a' rosszra: mire nekik a' római történetekből egy példát is mondott... Claudius meghalálozott. A' fiatal Nero, a' böles Seneca' tanítványa lépett a' trónra, 's a' római birodalom' nagyjai egybegyűltenek, neki hódolatukat kijelentendők. A' rabszolgáivá vált tanács, szolgálai alázattal üdvözle az új, istenített urat, 's a' hizelgők vetélkedtek kegyéért. Egy fényes teremben, aranytól csillámló trónon ült ő; mellette anyja, a' dicső Agrippina; 's arca örömtől sugárzott, az új és szokatlan fönség miatt. A' hizelgők trónja' elébe borultak, és mondák: „Uram, mi üdvözlünk téged, a' föld' istenét; életünk, és mindaz, a' mivel bírunk, tied; paranesolj, és intésekre meghajolnak rabszolgáid.“ — Ekkor a' császár fölállott trónjáról, és szólt: „Nem így barátim! Én ember vagyok, és fölöttem is ítélnék az istenek!“ — És ő nem talált örömet a' hizelgőkben; hanem komoly arczzal fordult anyjához, és mondá: „Anyám, véd meg szívemet ezek ellen!“ Az anya pedig megcsókolta gyermekét; és tanítója Seneca, ki a' terem' egyik zugában elrejtözve, növendékét, élte nek ez elhatározó órájában látni, 's a' beszélőt hallani ohajtá, örömkönyeket sirt. 'S miután a' császár iránti hódolatukat mindnyájan nyilvánították, előlép ő is, és bátran, mint ezt mindenkor tevő, közeledék a' császár' trónjához. Nero leszáll a' trónról, és elfeledkezvén ezen órának 's méltóságának fönségéről, megölelte tanítóját, és kesergő hangon szóla: „Atyám, atyám! mit kell eslekednem, hogy olly dicsőn uralkodhassam, mint uralkodott Augustus? — Mire Seneca így felelt: „Szeressed a' bölcseséget, és kerüld a' hizelgőket.“ — Nero esküvel ígére meg ezt neki, 's érzékenyen szorítá szívéhez, és trónjának egyik oldalára állítá, hogy legyen támasza ifjúságának. Seneca' szíve pedig dagadozott örömtől: mert Nero, az emberek közt első, egyszersmind az emberek' legjobbika is akart lenni.

„Ez volt azon Nero, folytató tovább az atya elbeszélését, ki kevés évvel később magát anyjának, nejének, fivére- 's az egykor olly igen szeretett tanítójának vérével megfertőztette, 's élte' tavaszán elerőtlenedett aggastyánná, az emberiség' szennyévé lön, és végre önmagát is megfosztá éltétől.“

IV. Az örök tavasz.

Egy gyermek kiment egyszer anyjával, a' szabadba sétálni. Gyönyörű tavaszi idő volt. A' mező nem birt ugyan még sajátképi elelenség- és vidámsággal, de annál szebben és elragadtatóbban zengették a' pacsirták első énekét. A' gyermek örült, és mondá anyjának: Be kellemes ez a' tavasz! És valljon meddig tart ez így, anyám? Az anya felel: „A' tavasz csak rövid ideig tart.“ — Erre elszomrodott a' gyermek, és sirt. De anyja vigasztalá őtet, és mondá: „Lesz idő, midőn örökös tavasz fog bekövetkezni.“

Ekkor a' gyermek megszűnt sírni; azonban naponkint kérdeze anyját: „Mikor jön el azon örök tavasz? 'S egész életben nem feledé el a' gyermek anyjának e' szavát. 'S midőn a' gyermekből ifju, az ifjuból férfi lett; 's a' férfi is megöszült, 's a' halál' anyala fölötté összezsápta sőt szárnyait, akkor hirtelen és örömittasan fölkiálta: „Az én tavaszom jön.“ De kik körötte állának, gondolák, hogy beszéde csak lázas állapotának eredménye; azonban az aggastyán' arca mosolygott, 's tekintete a' haldokló Sokrateséhez hasonlított.

V. A' királyfi.

Volt egykor Arabiában egy ifju királyfi, ősi dicső nemzetség' ivadéka; nemes, és jó szívé: de szintolly büszke és kevély is, ki magát istennek lenni vélte, kinek nagysága előtt az egész világnak meg kellendett hajolni.

Ez fájt atyjának, ki böles fejedelem vala: 's ő gyakran beszélt fiával minden földi nagyság' hiuságáról; de a' gyermek' főnhéjazó lelkét nem fékezhetette. — Ekkor fia' tanítójának panaszolta el szíve' fájdalmát, mellyet kedvencz gyermeke miatt szenvedett. 'S a' tanító magához híván egykor tanítványát, 's egyetlen-egy vizesepet öntvén a' sima körre, mondá az ifju királyfinak: „Nézd te hiu, kevély bohó, mennyire pöffeszkedel a' te nagyságodban, 's mégis ezen egyetlen nyomorult vizesep nagyobb náladnál.“ Ez sérté a' királyfi' nagyravágyását, 's megvető, kevély tekintettel nézett a' tanítóra. — De a' tanító nem hagyta magát zavartatni, 's ekkép folytatta: „Ezen csepp, gyermek! nagyobb náladnál: mert az egy világ!“ 'S midőn a' gyermek mosolyogna, a' tanító egy mesterségesen metszett üveget vön elő, és szóla tanítványához: „Nézd tenmagad a' világot a' vizesepben.“ A' gyermek nézett a' mesterséges üvegben, 's a' vizesepet egy nagy, széles világgá látta kiterjedni, 's ezen világban milliónyi lény mozgott. 'S ekkor a' böles tanító, királyi növendékéhez: „Ezen lények közt, ugy mond, mellyeket te a' vizesepben látsz, lesznek olyanok is, kiknek kis agyukban kevélység és hiuság fészkel: kik szinte pöffeszkednek, és isteneknek véleldik magukat lenni: 's milly nyomorult az ő kevélységök; milly parányi nekünk az ő egész világuk, mellyben ők élnek és uralkodni akarnak!... Lásd, folytató a' tanító, valamint te most mosolygva tekintesz az e' cseppben levő ázalékférgesekre, 's az ő főnhéjazásukat neved, épen ugy tekintenek te read is, parányi féregre a' földcseppben, a' nagyobb világok' lakói, 's mosolygva mondják egymásnak: Ama' féreg ott, kevélykedik a' földcseppben.“

Igy szólott a' böles tanító a' gyermeknek, 's azt, megszégyenülte után, atyjához vezeté; hol ennek nyakába borulván, hō bánatkönyük közt ígerte jobbulását. És a' gyermek szavát tartotta; 's nagy fejedelem vált belőle.

VI. A' hárs.

Egy böles tanító gyakran járt növendékeivel egy árnyékos mulatóerdőbe. Ott a' puha pázsitra leheveredvén, több tanulságos történetet beszéle nekik, és oktató őket, a' nélkül, hogy ezek gyanították volna. — Történt egy alkalommal, hogy épen akkor mentek ki, midőn az erdőben a' hársfák virágoznak. 'S a' gyermekek mindnyájan örültek a' szende virágnak, 's kellemes illatának, és nem tudták eléggé csudálni a' fölséges fákat. . . E' közben a' tanító egyik legszebb- és magasabbikára figyelmeztetvő őket, mely arany virágaival köröskörül az egész földet beborítá, 's mindnyájan a' pompás fa körül telepedének le. Erre a' tanító így szólt a' gyermekekhez: „Nézzétek ezen magas, hatalmas fát, milly büszkén és erőteljesen emelkedik föl törzsöke, 's milly messze terjednek ágai: egész feedet képezve fölöttünk; 's mégis milly szerény kis virágokat terem, és milly bőkezűleg szórja ránk azokat! Így egyesíti magában a' magasztost a' szerénnyel, és gyönyörthozóval. Valljon mit tudnátok e' fához helyesen hasonlítani? Sokáig gondolkodtak a' gyermekek, míg végre a' legöregebbik közülök, egy értelmes fiu megszólalt, és mondá: „Egy nagy embert, ki hatalmas és nagy méltóságu levén, mégis szerényen és alázatosan viseli magát az Ur előtt; ki karját csak övének oltalmára nyújtja ki, és áldást harmatoz mindazokra, kik az ő szelid kormánypálcájára alá gyülekeztek.“ Illyen volt a' gyermek' hasonlítása. A' tanító pedig megdicsérte értelmes beszédét, 's a' gyermekek most még nagyobb örömmel tekintének föl a' fölséges fára.

A' virágozás' ideje rég' elmúlt, 's a' nyár a' hársfa' arany virágait is apró gyümölcsökké változtatta, melyeket a' szél a' fáról letépvén, az erdőben széthordott. Ekkor a' tanító szándékosan ismét elment egyszer gyermekeivel a' hársához, és szóla növendékeinek: „Lássátok, a' virág most már gyümölcsös lett; mely azon magvat rejti magában, melyből emez óriási fák származnak.“ A' gyermekek pedig egymásra, majd a' tanítóra tekintének; mivel ők nem látták a' gyümölcsöt, sem annak magvát. Minthogy ők ugy vélekedtek, hogy valami nagy és szép gyümölcsnek, valamint nagy magnak is kell annak lennie, melyből olly nagy és fölséges fa kél ki. 'S mondák a' tanítónak: „Mi semmi gyümölcsöt sem látunk.“ — 'S a' tanító felele: „Így megy ez a' világban is gyakran, a' nagy-és fölséggel. Őt magát látjuk; de előítéletek- és tudatlanságtól elfogulva, nem a' magot is, melyből az támadt. Pedig, e' magok itt fekszenek, köröskörül elszórva.“ A' gyermekek ismét keresék a' magot, de nem találák meg; mivel ők még mindig azt vélték, hogy annak legalább is kell olyannak lenni, mint egy diónak, vagy makknak. Ekkor végre a' tanító, fölemelvén a' földről egy kis bogyót, melyben a' hárs' magva feküdt, fölmutatá azt a' csudálkozó gyermekeknek; utána pedig így szóla hozzájuk: „Így lehet, gyermekeim! a' kicsiny és jelentéktelen később nagygyá és fönségessé; így válhatik a' kis gyermekből is nagy és böles férfi.“ — Minden, mit a' tanító beszélt, nagy hatással volt a' gyermekekre, 's közülök egy, ki később nagygyá lön és hatalmassá, nem ment el soha megindulás nélkül a' fa mellett.

VII. Belizár.

Nem messze Constantinápolytól, a' leáldozó nap' gyönyörű estfényében, a' tenger' partján, egy aggastyán ült; arczával a' nagyszerű város felé fordulva, mely előtt feködt, melyet azonban ő nem láthata, mert szemeinek fényétől meg vala fosztva. — Belizár volt, az egykor nagy, és hatalmas, és győzhetlen hős. Egykor hunnok és góthok' se-

regei remegtek előtte, meghajoltak előtte a' persák és vandalok, és Karthago általa esett el. Ezen Belizár, egykor a' birodalom' oltalma és támasza, most mint koldus és száműzött, ült a' birodalmi főváros előtt, melyet ő annyiszor megvédett; ott ült, világtalanná tétetve császárijának kegyetlensége által, kinek ő annyiszor menté meg trónját. — Az alkonyodó napnak, mely a' császári lak'oldalánál már-már alámerülni készült, halavány fénysugarai arczára esének. Szelid mosoly ült ajkán, és arczának vonásai derültek valának: mintha nem is volna szerencsétlen, 's mintha a' sors, hazája, császára, mi igazságtalanságot sem követett volna el ellene. — Most a' gyermekekhez, ki őt vezetni szokta, 's ki mellette ült, fordulva, kérdé nyájas és szelid hangon: „Valljon ezen sugarak, melyek olly melegen sütnék az én világtalan szemeimre, nem Constantinápoly felől jönnek-e?“ — „Igen,“ felelé a' gyermek. 'S ugy látszék, mintha ezerszer jobban gyönyörködnék a' verőfényben, mióta megtudta, hogy az Constantinápolyból jön. Ismét a' gyermekhez fordult, és mondá: „Ezen szellő, mely megöszült fürteimet lengeti, nem szinte Constantinápolyból fuval-e át ide?“ „Ugy van,“ felelé a' gyermek. És a' szerencsétlen sovárabban szivta a' levegőt, mely, felé, a' Bosporuson átszállott. — 'S mégegyszer fordult a' gyermekhez, és mondá: „Ezen madarak, melyek olly kellemesen énekelnek fölöttem, nem Constantinápoly felől repülnek-e erre?“ — „Igen,“ felelé a' gyermek. Belizár pedig örömmel hallgatá éneköket, mint egykor a' csatákban a' kürt' harsanását: mintha épen az ő tetteiről, 's ifjuságának éveiről dalolnának éneket; és egy könnyű pergett le világtalan szemeiből ősz szakállára.

Csudálkozott Belizár' gyermeke, és mondá: „Uram! mint van az, hogy olly benső megindulással gondolsz Constantinápolyra, mely nyomorulttá tett, és ellökött magától?“ Belizár hallgatott. De arca még mindig merően vala Constantinápolyra irányozva; mitha csak látná a' várost, mely őt szülte, nevelte, mely őt nagygyá tette, és — nyomorulttá. 'S el kezdett hangosan sirni. — Ekkor érzé a' gyermek szent borzalommal, mit teszen e' szó: „Haza.“

VIII. Bürök és petrezselem.

Humayun, a' nagy mogul, fiatal trónörökösének, a' később olly híressé lett Akbarnak, egy böles dervist, Selimet, adott vezető- és kíséruül. A' virgoncz és eleven királyfi, nem szereté, sem a' tartós gondolkodást, sem a' komolyabb beszédet. Azért Selim, hogy növendékét bölcseségre vezesse, kedves és könnyű beszédekkel élt, melyekbe azonban mély értelmet rejtett. Egykor ketten a' delhi palota' kerteiben járván: „Látod-e, kérdé Selim, itt a' mérges bürköt, a' többi egészséges konyhafűszerek közt? Meg tudnád-e azoktól különböztetni?“ — „Nem,“ felelé emez; „igen hasonlítanak egymáshoz;“ és gondolatlanul a' nagy mindenségre veté szemeit. „De azt mégis tudod, folytatá Selim, hogy a' bürok nem üdves fű, hanem gyilkoló mérreg?“ — „Hogy ne tudám; hisz' ezt következeteli eléggé mutatják.“ Itt a' királyfi egy pillanatra gondolkodni látszék. Ezen alkalmat megragadva Selim, mondá: „Óh édes herczeg, az emberi sziv ollyan, mint eme' föld itt mellettünk. Bünök sarjadzanak abból is föl, az erények mellett, 's gyakran annyira hasonlítanak egymáshoz, mint a' bürok ott a' petrezselemhez. De az önféjűséget ne tartsd szilárd-ságnak, az eszelős agyafurtságot bátorságnak, a' pazarlást bőkezűségnek, a' fösvénységet takarékságnak, a' kéjelgést örömmek! A' következményekben tanul itt is a' rosszat a' jótól, a' bürköt a' petrezselemtől megkülönböztetni!“ (Jugendblätter.)

K.